

VAIKSE OOKSEANI PIIRKOND

ELil on Vaikse ookeani piirkonnaga poliitilised, majanduslikud ja arengualased suhted. EL on Vaikse ookeani piirkonna suuruselt teine kaubanduspartner ning 2018. aasta juunis alustati läbirääkimisi laiaulatuslike vabakaubanduslepingute sõlmimiseks Austraalia ja Uus-Meremaaga. Selles piirkonnas on ELil partnerlussuhted 15 sõltumatu saareriigiga (peatähelepanuga arengule, kalandusele ja kliimamuutustele), kolme Vaikse ookeani piirkonna ülemeremaa ja -territooriumiga ning Vaikse ookeani saarte foorumiga.

ÕIGUSLIK ALUS

- Euroopa Liidu lepingu V jaotis (ELi välistegevus);
- Euroopa Liidu toimimise lepingu I–III ja V jaotis (ühine kaubanduspoliitika, arengukoostöö ja humanitaarabi, rahvusvahelised lepingud);
- Euroopa Liidu ja Austraalia vaheline raamleping;
- Euroopa Liidu ja Uus-Meremaa vaheline suhteid ja koostööd käsitlev partnerlusleping;
- koostööleping ühelt poolt Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide rühma ning teiselt poolt Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide vahel (Cotonou leping).

EL JA VAIKSE OOKSEANI PIIRKOND

ELil ja Vaikse ookeani piirkonnal on pikaajalised suhted, ühised väärtused ning tugevad majandus- ja kaubandussidemed. Selles piirkonnas on EL arendanud partnerlussuhteid Austraaliaga, Uus-Meremaaga, Vaikse ookeani 15 sõltumatu saareriigiga, kolme ülemeremaa ja -territooriumiga ning Vaikse ookeani saarte foorumiga.

EL, Austraalia ja Uus-Meremaa on ühiste väärtuste ja huvidega ühtemoodi meelestatud partnerid. EL on mõlema riigiga valitsuse ja erasektori tasandil arendanud tihedaid suhteid paljudes küsimustes, näiteks kliimamuutused ja katastroofiohu vähendamine, eeskirjadepõhine rahvusvaheline kaubandus, julgeolek ja areng, tehnoloogilised uuringud ja inimõigused.

ELi suhted Vaikse ookeani saareriikidega on tavapäraselt tuginenud arengukoostööle ELi ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide (AKV riigid) vahelise partnerluse raames. Viimastel aastatel on suhted laienenud ka teistesse

valdkondadesse, nagu keskkond, hea valitsemistava, energia, kliimamuutused, kalandus ja inimõigused.

A. Austraalia ja Uus-Meremaa

1. Austraalia

[Euroopa Liidu ja Austraalia](#) pikaajaline partnerlus ulatub tagasi 1960. aastatesse. Praeguste suhete aluseks on 2017. aastal sõlmitud [Euroopa Liidu ja Austraalia vaheline raamleping](#). Lepingu keskmes on poliitiline dialoog, julgeolekuküsimused, rahvusvaheline koostöö, majandus ja kaubandus, õigusküsimused, kultuur ja haridus ning energia ja keskkond. Lepingu teksti ratifitseerimine on pooleli, kuid see on alates 2018. aasta oktoobrist ajutiselt jõus. Lisaks kõnealusele lepingule on EL ja Austraalia allkirjastanud 19 kahepoolset lepingut ja korrapäraselt peetakse kahepoolset dialoogi.

Austraalia on Euroopa Liidu oluline kaubanduspartner. EL oli 2018. aastal 47,5 miljardi euroga Austraalia suuruselt kolmas kahepoolse kaubavahetuse partner. Austraalia on ELi suuruselt kaheksateistkümnes kaubanduspartner ja ELi peamised ekspordikategooriad on masinad, kemikaalid ja põllumajandustooted. Austraalia ekspordib Euroopa Liitu põhiliselt mineraale, tooraineid ja tööstuskaupa. EL ja Austraalia peavad läbirääkimisi vabakaubanduslepingu sõlmimise üle, et hõlbustada kahepoolset kaubavahetust. Nõukogu andis komisjonile volitused 2018. aasta mais ja läbirääkimiste esimene voor toimus 2018. aasta juulis Brüsselis. Teine voor peeti 2018. aasta novembris ning [kolmas](#) ja seni viimane voor 2019. aasta märtsis Austraalias Canberras.

2. Uus-Meremaa

ELi ja Uus-Meremaa suhteid reguleerib praegu 5. oktoobril 2016 allkirjastatud [suhteid ja koostööd käsitlev partnerlusleping](#). Partnerlusleping hõlbustab kahepoolset suhteid, tugevdades poliitilist dialoogi ja parandades koostööd majandus- ja kaubandusküsimustes ning mitmesugustes muudes valdkondades alates innovatsioonist, haridusest ja kultuurist kuni rände, terrorismivastase võitluse, organiseeritud kuritegevuse ja küberkuritegevuse vastase võitluse ning õiguslase koostööni.

EL on Hiina ja Austraalia järel Uus-Meremaa suuruselt kolmas kaubanduspartner. 2018. aastal ulatus ELi ja Uus-Meremaa kahepoolse kaubavahetuse maht 9,5 miljardi euroni. Uus-Meremaa ekspordib Euroopa Liitu moodustasid peamiselt toidukaubad ja toorained, samal ajal kui EL ekspordis Uus-Meremaale põhiliselt masinaid ja transpordiseadmeid. EL ja Uus-Meremaa peavad praegu läbirääkimisi [vabakaubanduslepingu](#) sõlmimise üle. Läbirääkimised algatati ametlikult 21. juunil 2018 pärast seda, kui nõukogu kiitis 22. mail 2018 heaks ELi volitused. 16.–20. juulil 2018. aastal toimunud esimeses voorus jõudsid pooled kokkuleppele enamikus läbirääkimisvaldkondades. Teine voor toimus 8.–12. oktoobril 2018 Uus-Meremaal Wellingtonis. Kolmas ja seni viimane voor peeti Brüsselis 18.–22. veebruaril 2019. Neljas voor peaks toimuma 2019. aasta mais Uus-Meremaal.

B. Teised Vaikse ookeani piirkonna riigid

Vaikse ookeani 15 sõltumatu saareriigi^[1] kogupindala on 528 000 km² ja need kuuluvad Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riikide rühma. ELi suhted sõltumatute saareriikidega keskenduvad arengukoostööle, kalandusele ja kliimamuutustele.

Vaikse ookeani sõltumatuid saareriike käsitlev ELi strateegia on sätestatud 2012. aasta ühisteatises „[ELi ja Vaikse ookeani piirkonna arengupartnerluse uutmise](#)“. See lähtub AKV riikidega sõlmitud [Cotonou lepingu](#) raamistikust. Kuna Cotonou leping kaotab 29. veebruaril 2020 kehtivuse, algasid 2018. aasta septembris läbirääkimised Cotonou lepingu järgse lepingu üle. 2019. aasta detsembris pikendati Cotonou lepingu kehtivusaega kuni 2020. aasta detsembrini. Kuna läbirääkimised on veelgi edasi lükkunud, pikendatakse lepingu kehtivusaega kuni 2021. aasta juunini.

Euroopa Parlament on oma seisukohta väljendanud kolmes ([4. oktoobri 2016. aasta](#), [14. juuni 2018. aasta](#) ja [28. novembri 2019. aasta](#)) resolutsioonis. Euroopa Parlament on tunnustanud AKV riikide ja ELi edaspidise koostöö kavandatavat üldstruktuuri ning rõhutanud, et tähtis on tugevdada partnerluse parlamentaarset mõõdet. Oma viimases, 2019. aasta novembris vastu võetud resolutsioonis seadis parlament tulevasele lepingule nõusoleku andmise tingimuseks AKV-ELi parlamentaarse ühisassamblee säilitamise.

EL 27 on Vaikse ookeani piirkonna AKV riikide suuruselt [viies kaubanduspartner](#) ning 2019. aastal oli kaubavahetuse maht 2,6 miljardit eurot. Läbirääkimised laialtulatliku majanduspartnerluslepingu sõlmimiseks ELi ja Vaikse ookeani saareriikide vahel peatati 2015. aastal seniks, kuni vaadatakse läbi Vaikse ookeani kalavarude majandamine. Samal ajal on [EL sõlminud Paapua Uus-Guinea ja Fidžiga majanduspartnerluse vahelepingu](#), mille Euroopa Parlament ratifitseeris 2011. aasta jaanuaris. Samoa viis hiljuti lõpule majanduspartnerluslepinguga ühinemise protsessi ja hakkas lepingut 31. detsembril 2018 ajutiselt kohaldama. 17. mail 2020 ühinesid majanduspartnerluslepinguga Saalomoni Saared. Tonga teatas oma kavatsusest ühineda majanduspartnerluslepinguga 2018. aastal ja läbirääkimised on kavas lõpule viia 2020. aasta lõpuks.

EL on Austraalia ja Jaapani järel suuruselt kolmas [arenguabi](#) andja Vaikse ookeani piirkonna AKV riikidele. [Euroopa Arengufond](#) (EAF) on praeguse Cotonou lepingu raames peamine vahend ELi arengukoostöö abi andmiseks. Vaikse ookeani piirkonna AKV riikidele ja piirkonna tollal veel neljale ülemeremaale ja -territoriumile (koos Ühendkuningriigile kuuluva Pitcairniga) 11. EAFi kaudu aastateks 2014–2020 eraldatud rahalised vahendid ulatusid ligikaudu 800 miljoni euroni. 11. EAFi vahendeid täiendavad eri rahastamisvahendite mitmesugused valdkondlikud programmid.

Mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) raames on peamine vahend, millest rahastatakse ELi koostööd partnerriikidega ja nende arengut, uus naabuspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahend. Sellega kavatakse muu

[1] Vaikse ookeani 15 sõltumatut saareriiki on Fidži, Paapua Uus-Guinea ja Ida-Timor (mis kokku moodustavad 90% piirkonna maismaast ja rahvastikust) ning 12 väikest arenevat saareriiki: Cooki saared, Kiribati, Mikroneesia, Nauru, Niue, Belau, Marshalli Saared, Samoa, Saalomoni Saared, Tonga, Tuvalu ja Vanuatu.

hulgas ühendada ka EAF, mida ELi eelarve praegu ei hõlma. EAFi integreerimine liidu eelarvesse suurendaks Euroopa Parlamendi kontrollivolitusi ning aitaks üldiselt suurendada ELi välisabi avalikku legitiimsust ja poliitilist nähtavust.

Oma 27. märtsi 2019. aasta [resolutsiooni](#) artiklis 6 taotles Euroopa Parlament Vaikse ookeani piirkonna AKV riikidele 2018. aasta hindades vähemalt 620 miljoni euro eraldamist. Seni ei ole aga ei komisjon ega nõukogu taotluse suhtes ametlikku seisukohta võtnud. Nõukogu ja parlamendi vahelised läbirääkimised uue mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) ning naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi üle on veel pooleli ning viiakse eelduste kohaselt lõpule 2020. aasta lõpuks.

Vaikse ookeani sõltumatutel saareriikidel on suured arengu- ja kliimaprobleemid. Kliimamuutustega seoses toetasid EL ja Vaikse ookeani piirkonna väikesed arenevad saareriigid tulevikku vaatavat ülemaailmset Pariisi kliimakokkulepet, mis töötati välja 2015. aastal aset leidnud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste 21. konverentsil (COP 21). Raamkonventsiooni osaliste 23. konverentsi (COP 23), mis toimus 6.–17. novembril 2017 Saksamaal Bonnisis, juhatas Fidži.

ELi koostööpartner arengu rahastamisel ja kaubandusläbirääkimistel on Vaikse ookeani saarte foorum – 18 liikmest koosnev poliitiline rühm. Rühma kuuluvad Austraalia, Cooki saared, Mikroneesia, Fidži, Kiribati, Nauru, Uus-Meremaa, Niue, Belau, Paapua Uus-Guinea, Marshalli Saared, Samoa, Saalomoni Saared, Tonga, Tuvalu, Vanuatu, Uus-Kaledoonia ja Prantsuse Polüneesia. Uus-Kaledoonia ja Prantsuse Polüneesia koos Wallise ja Futunaga on ELi kolm ülemeremaad ja -territooriumi selles piirkonnas.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Euroopa Parlamendi suhted Austraalia ja Uus-Meremaa parlamentidega ulatuvad tagasi 1979. aastasse, mil moodustati [delegatsioon Austraalia ja Uus-Meremaaga suhtlemiseks](#). Sellest ajast alates on delegatsioon osalenud korrapärastel parlamentidevahelistel kohtumistel Austraalia ja Uus-Meremaa parlamentidega, et tugevdada suhteid mõlema riigiga ja arutada ühist huvi pakkuvaid küsimusi, nagu põllumajandus, energia, keskkond ja kliimamuutused, areng ja majanduskoostöö, teadus ja tehnoloogia, kaubandus, ülemaailmse ja piirkondliku julgeoleku edendamine Aasia ja Vaikse ookeani piirkonnas, terrorismivastane võitlus ja inimõigused. [ELi ja Austraalia 39. ja seni viimane parlamentidevaheline kohtumine](#) toimus 2018. aasta oktoobris Sydneys ja Brisbane'is. [ELi ja Uus-Meremaa 22. parlamentidevaheline kohtumine](#) peeti 2018. aasta veebruaris Wellingtonis ja Aucklandis.

Euroopa Parlamenti esindab suhetes teiste Vaikse ookeani piirkonna riikidega [AKV-ELi parlamentaarses ühisassamblees osalev delegatsioon](#). Delegatsioon kohtub AKV riikide kolleegidega AKV-ELi parlamentaarses ühisassamblees, mis koosneb võrdsest arvust ELi ja AKV riikide esindajatest. Delegatsiooni põhiülesanne on ette valmistada AKV-ELi parlamentaarse ühisassamblee koosolekuid, hinnata Euroopa Parlamendi tegevust ja võtta selle suhtes järelemeetmeid, korraldada kohtumisi AKV riikide kõrgetasemeliste isikutega ja arutada Cotonou lepingu rakendamisega seotud

päevakajalisi küsimusi. AKV-ELi parlamentaarse ühisassamblee [38. istungjärk](#) toimus 2019. aasta novembris Rwandas.

Kahraman Evsen
11/2020

